

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В
РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ
СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА МІСЦЕВОМУ
(РЕГІОНАЛЬНОМУ) РІВНІ**

Баталов О.А., кандидат філософських наук, старший науковий співробітник сектору регіонального моніторингу відділу регіонального розвитку Національного інституту стратегічних досліджень

Жук В.І., завідувач сектору регіонального моніторингу відділу регіонального розвитку Національного інституту стратегічних досліджень

Постановка проблеми. В умовах післякризового відновлення економіки України значної ролі набуває необхідність стимулювання розвитку малого підприємництва у регіонах, завдяки чому стає можливим досягнення таких стратегічно важливих цілей соціально-економічного розвитку як регіонів, так і країни в цілому:

- створення нових робочих місць (є особливо важливим для депресивних регіонів), що сприятиме зменшенню соціальної напруженості та досягненню соціальної стабільності у суспільстві;
- підвищення рівня доходів (а отже, зростання показників добробуту населення та його платоспроможності);
- формування на місцевих ринках конкурентного середовища щодо пропозиції товарів та послуг, підвищення їх якості;
- поживлення економічної активності у регіонах;
- збільшення надходження капіталу до регіональної (та національної) економіки;
- впровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій, розвиток «зеленої економіки», покращення екологічної ситуації на місцях;
- збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів;
- уповільнення темпів трудової міграції активної частини працездатного населення за кордон;
- збільшення у суспільстві прошарку середнього класу.

В Україні виникла нагальна потреба у забезпеченні державної підтримки розвитку малого підприємництва. Заходи держави у цьому напрямі мають поєднувати як загальносистемне регулювання ринкового середовища (конкурентна, податкова, зовнішньоекономічна, митна та ін. політика), так і специфічні заходи державного регулювання та державної підтримки розвитку малого підприємництва, зокрема, на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики розвитку малого підприємництва в Україні займаються З. Варналій, В. Голіков, А. Грищенко, В. Воротін, Т. Ткаченко, М. Козоріз, С. Реверчук, З. Шмигельська, О. Другов, Д. Ляпін, Т. Васильців та інші. Наприклад, Т. Ткаченко, показуючи значущість розвитку малого підприємництва для формування середнього класу, доходить висновку про необхідність державних заходів щодо стимулювання розвитку малого бізнесу [7]. О. Другов аналізує сучасний стан державного фінансування малого підприємництва в Україні та наводить закордонні приклади підтримки з боку держави (лізинг, пільгові кредити, пільгове оподаткування підприємств, що впроваджують інноваційні технології тощо) [2]. З. Шмигельська досліджує закордонний досвід державної підтримки інноваційного розвитку малих підприємств (пільгове оподаткування, кредити у приватних банках під державні гарантії, цільові безоплатні субсидії тощо) [8]. Т. Васильців, досліджуючи стан інституційного забезпечення розвитку малого підприємництва в малих містах України, пропонує впроваджувати досвід таких країн, як Польща, Чехія та США (створення у більшості малих міст України таких інституцій, як муніципальний бізнес-інкубатор, інформаційно-консультаційний центр, районний фонд підтримки підприємництва [1, с.128]). Д. Ляпін, проаналізувавши наявні в Україні стратегії розвитку малого підприємництва, пропонує набір інструментів державної підтримки розвитку малого підприємництва на загальнодержавному рівні [5], що прискорить вихід української економіки на докризові показники [4].

Виділення невирешеної проблеми. Незважаючи на успішну розробку тематики малого підприємництва, залишається невирешеним питання виокремлення стратегічних пріоритетів стимулювання малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні.

Метою наукової статті є визначення стратегічних пріоритетів стимулювання розвитку малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні.

Результати дослідження. На розвиток малого підприємництва в Україні впливає низка проблем, частина з яких має загальнодержавний характер, інша – регіональний. Так, на загальнодержавному рівні розвиток малого підприємництва гальмують такі системні проблеми:

1. Дефіцит матеріальних ресурсів у суб'єктів малого підприємництва як наслідок:
 - недостатньої фінансової підтримки з боку держави;
 - неврегульованості механізмів кредитування малого підприємництва та високої вартості кредитних ресурсів;
2. Відсутність чіткої системи податкових преференцій для суб'єктів малого підприємництва.
3. Недостатня допомога з боку держави у просуванні продукції вітчизняних малих підприємств на закордонні ринки, незначне залучення малого бізнесу до виконання державних замовлень.
4. Недосконалість нормативно-правового забезпечення розвитку малого підприємництва, зокрема, у сфері обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва.
5. Нерівні умови господарювання малих та великих підприємств на ринку, у т.ч.: різні стартові можливості щодо доступу до фінансових ресурсів та державних інвестицій; нестача інформації; брак коштів на освоєння нової продукції та отримання сучасних технологій тощо.

На місцевому (регіональному) рівні розвиток малого підприємництва гальмують такі системні проблеми:

1. Недостатнє (негарантоване та несистематичне) фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва (наприклад, у Київській області, незважаючи на затвердження програми підтримки малого підприємництва, кошти на реалізацію її заходів у 2009 – 2010 рр. так і не були виділені).
2. Недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим підприємствам, внаслідок чого частина ресурсів втрачається за нецільовим призначенням.
3. Відсутність ефективно функціонуючої системи дієвої взаємодії великого та малого бізнесу на місцевому (регіональному) рівні.
4. Нерівномірність розташування та розвитку малого підприємництва у регіонах України, що обумовлено загальною економічною ситуацією в регіоні. Адаже мале підприємництво напряму залежить від платоспроможного попиту населення в регіоні, від стабільного розвитку «точок зростання» та потужних «ареалів» промислового, аграрного виробництва. Саме тому у депресивних, периферійних (у т.ч. монофункціональних регіонах) темпи розвитку малого підприємництва є низкими. Відповідно, понад половину малих підприємств від їхньої загальної кількості в Україні зосереджено у семи регіонах: у м. Києві (20,2 %), Донецькій (7,3 %), Дніпропетровській (7,0 %), Харківській (6,8%), Одеській (5,9 %), Львівській (5,8 %) областях та АР Крим (4,8 %). За кількістю малих підприємств – юридичних осіб на 10 тис. осіб населення лідером є м. Київ – 250 підприємств; після нього – Харківська (76) та Львівська (70) області. Найгірші показники за цим параметром у Вінницькій (35), Сумській (36) та Рівненській (37) областях. Найбільшу чисельність суб'єктів малого підприємництва (включаючи фізичних осіб – підприємців) на 10 тис. населення зареєстровано у м. Києві (699), Миколаївській (583) та Одеській областях (562), найменше – у Тернопільській (358), Донецькій (398) областях та у АР Крим (372) [6].

Слід зазначити, що державою протягом останніх років було здійснено ряд заходів щодо усунення негативного впливу деяких з вищезазначених проблем. Так, згідно з реалізацією Національного плану дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» з метою стимулювання розвитку малого підприємництва у 2011 – на початку 2012 рр. було здійснено такі кроки щодо [докладніше див. 3]:

1. Оптимізації дозвільної системи:
 - законодавчо затверджено вичерпний перелік документів дозвільного характеру (прийнято Закон України «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»);
 - внесено зміни до законодавчих актів щодо посилення відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за порушення законодавства у сфері дозвільної системи.
2. Спрощення системи ліцензування:
 - з 78 до 57 скорочено перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню (прийнято Закон України «Щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності»);
 - для спрощення процедури отримання ліцензій суб'єктами господарювання розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України».
3. Оптимізації системи нагляду (розроблено проект Закону України «Про саморегулівні організації», яким передбачено передача саморегулівним організаціям частини функцій державного нагляду).
4. Спрощення процедури створення та ліквідації підприємств:
 - спрощено започаткування та ведення бізнесу завдяки запровадженню принципу необов'язковості свідчення про державну реєстрацію (прийнято Закон України «Щодо скасування свідчення про державну реєстрацію юридичної особи та фізичної особи-підприємця»);
 - спрощено процедуру припинення діяльності суб'єктів господарювання шляхом зняття з них низки адміністративних обов'язків (прийнято Закон України «Щодо спрощення процедур припинення діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»).
5. Розроблення заходів сприяння розвитку малого підприємництва:
 - створюються умови для надання суб'єктам малого підприємництва державної підтримки, у т.ч. фінансової (прийнято Закон України «Про розвиток та підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»);
 - створюються умови для забезпечення оптимальної процедури використання бюджетних коштів, передбачених для мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва (постанова кабінету «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва»).
6. Впровадження заходів щодо прискореного перегляду регуляторних актів, прийнятих органами місцевого самоврядування.
7. В межах реалізації регіональних програм підтримки малого підприємництва (такі програми на 2011 – 2012 рр. було затверджено у всіх регіонах, проте, за даними Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва, за 9 місяців 2011 р. вони були профінансовані лише на 33,3 % від передбаченого) реалізуються заходи щодо створення умов для залучення інвестицій:
 - удосконалюється нормативно-правове середовище в напрямку стимулювання розвитку підприємництва та інвестиційної діяльності;
 - формується інфраструктура підтримки малого підприємництва;
 - проводяться конкурси бізнес-проектів.

Недоліками вищезазначених кроків державних органів є те, що заходи стосувались переважно загальнодержавного рівня, практично не виходячи на регіональний рівень. Також впроваджені заходи стосувались, перш за все, реформування нормативно-правової бази, питання щодо надання малим підприємствам ресурсної, інформаційної та освітньої допомоги досі залишається поза увагою.

Відповідно, посилюється необхідність у заходах щодо стимулювання розвитку малого підприємництва безпосередньо у регіонах України. Тому, згідно з реалізацією Національного плану дій, *на місцевому (регіональному) рівні можна запропонувати такі заходи:*

1. Сприяти формуванню сприятливого підприємницького клімату:
 - привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики;
 - розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проектів.
2. Для створення нових робочих місць та скорочення безробіття та стимулювання розвитку підприємництва місцевій владі необхідно:
 - сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової грошової допомоги для започаткування власної підприємницької діяльності. Для отримання такої допомоги безробітні повинні представити бізнес-план для вирішення актуальних на регіональному рівні проблем;
 - при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних особливу увагу слід приділяти професіям, що не тільки користуються попитом на ринку праці, але й дають змогу започаткувати власну справу;
 - проводити семінари та курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих розпочати підприємницьку діяльність.
3. Стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів) щодо закупівлі товарів та надання послуг малими підприємствами за кошти державних та місцевих бюджетів, а також участь підприємств у виконанні регіональних замовлень.
4. Для залучення суб'єктів малого підприємництва до участі у формуванні регіональної політики створити при облдержадміністраціях Регіональні ради підприємців.
5. Для інформаційного забезпечення малих підприємств та спрощення їх доступу до необхідної інформації створити у регіонах бази даних, які будуть акумулювати (та систематизувати) інформацію щодо норм чинного законодавства України; інформаційно-аналітичні матеріали стосовно розвитку підприємництва регіону, цінової ситуації, регуляторної політики, наявних банківських установ та кредитних спілок з переліком їх послуг у сфері кредитування суб'єктів малого підприємництва.
6. Регіональній владі налагодити здійснення щоквартального моніторингу наявності площ приміщень виробничого та невиробничого призначення, що можуть бути передані для ведення підприємницької діяльності.

Ключового значення на регіональному рівні має *стимулювання малого підприємництва до розвитку інноваційної діяльності* (у т.ч. у сфері енергозбереження, освоєння альтернативної енергетики, виробництва конкурентоспроможних товарів та послуг, імпортозаміщення), *що вимагає таких заходів:*

1. Розробити механізми фінансово-кредитної підтримки суб'єктів малого підприємництва, що здійснюють інноваційну діяльність:
 - визначити обсяги коштів місцевого бюджету, що можуть бути використані на фінансове забезпечення інноваційної діяльності;
 - стимулювати залучення коштів фінансово-кредитних установ та суб'єктів малого підприємництва до венчурних фондів;
 - передбачити компенсацію з регіонального (обласного, міського) бюджету відсотків за користування банківськими кредитами на реалізацію інноваційних проектів.
2. Сприяти створенню спеціалізованих місцевих лізингових компаній, пріоритетною сферою діяльності яких має стати підтримка розвитку малого підприємництва шляхом:
 - зосередження уваги на сприянні оновленню основних фондів малих інноваційно-зорієнтованих підприємств;
 - сприяння зміцненню експериментальної бази для проведення прикладних досліджень.
3. Започаткувати систему замовлень місцевої влади на виконання важливих для регіону інноваційних науково-технологічних розробок, що можуть реалізовуватись суб'єктами малого підприємництва;
4. Для стимулювання регіональної співпраці між секторами великого і малого підприємництва у впровадженні інновацій задіяти аналітичні підрозділи при облдержадміністраціях, що дозволить:

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- проводити дослідження ринкового попиту на науково-технічну та інноваційну продукцію, результати досліджень вносити у регіональні бази даних;
 - виявляти потреби великих підприємств у виконанні робіт щодо розробки та впровадження інновацій, інформувати про них малі підприємства;
 - сприяти налагодженню коопераційних зв'язків великого, середнього та малого бізнесу в інноваційній сфері.
5. Сформувати електронну біржу інновацій та у межах цього:
- створити базу даних про інвестиційно привабливі інноваційно-орієнтовані малі підприємства;
 - розвивати місцеві електронні інформаційні ресурси, спрямовані на популяризацію та рекламування інноваційних проектів малого підприємництва;
 - надавати допомогу у підготовці бізнес-планів та інвестиційних проектів малих підприємств в інноваційній сфері.

Висновки та пропозиції. Зважаючи на вищенаведений аналіз, можна виокремити такі *стратегічні пріоритети стимулювання розвитку малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні*:

1. Створення регіональних фондів (підтримки малого підприємництва), до яких, крім місцевих фінансових ресурсів, залучатиметься фінансова допомога з держбюджету.
2. Створення умов для залучення іноземного капіталу у регіони, що сприятиме формуванню «точок зростання», «ареалів розвитку» – основи для стимулювання розвитку малого підприємництва на місцях, у т.ч.:
 - створення структур регіональної влади, які займаються виключно питаннями інформаційної та організаційної підтримки іноземних інвесторів;
 - створення рівних умов для конкуренції регіонів на ринку інвестицій;
 - створення об'єктів регіональної підприємницької інфраструктури, необхідних для розвитку малого бізнесу (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інжинірингові центри, технопарки, венчурні фонди; центри соціального партнерства);
 - формування регіональних баз даних щодо об'єктів для інвестування (особливу увагу слід звернути на розповсюдження інформації серед іноземних інвесторів);
3. Стимулювання впровадження в регіонах інноваційних та енергозберігаючих технологій шляхом розвитку партнерства між державою та малими підприємствами у науково-технічній та інноваційній сферах.
4. Державна допомога у розвитку малого підприємництва як підґрунтя для структурного перепрофілювання виробничої спеціалізації депресивних та монофункціональних регіонів. Наприклад, це може бути переорієнтація вивільненої робочої сили (наприклад, внаслідок закриття та реструктуризації шахт, банкрутства підприємств) на нові види діяльності (у т.ч. на розвиток «зеленого туризму» тощо). В цьому контексті цікавим є досвід Польщі. За умов звільнення працівника за власним бажанням із збиткових промислових підприємств старопромислових регіонів, що перебувають у стадії ліквідації, йому надають «підйомні», достатні для початку власної справи (організації самозайнятості).
5. Стимулювання розвитку малого підприємництва у сільській місцевості:
 - надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її переробкою та експортом;
 - сприяння залученню безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості;
 - сприяння обміну досвідом роботи; проведення виставок-ярмарків сільськогосподарської продукції.
6. Надання освітньої та юридичної допомоги суб'єктам малого підприємництва:
 - створення центрів підвищення кваліфікації для керівників та співробітників малих підприємств;
 - утворення державних центрів надання безкоштовної юридичної допомоги;
 - розвиток молодіжного підприємництва.
7. Створення регіональних консультативних центрів, що надаватимуть малим підприємствам інформацію про:
 - нові можливості на ринках збуту товарів та послуг;
 - ділові пропозиції вітчизняних та закордонних фірм;
 - наміри вітчизняних та іноземних інвесторів.

Напрямами подальших досліджень у зазначеній проблематиці можуть бути: перспективи розробки нової державної політики щодо підтримки малого підприємництва, вироблення конкретних рекомендацій щодо першочергових заходів ефективної державної підтримки розвитку підприємництва на місцевому (регіональному) рівні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

- Васильців Т.Г. Удосконалення інституційного середовища розвитку малого бізнесу в малих містах / Т.Г. Васильців // Стратегічні пріоритети. – 20110. – № 2(15). – С. 124-129.
- Другов О.О. Аналіз джерел фінансування розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / О.О. Другов // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 4(9). – С. 115-120.
- Інформаційна довідка щодо реалізації завдань Національного плану в 2011 році станом на січень 2012 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=274931&cat_id=217258.
- Ляпін Д.В. Основні моделі розвитку малого підприємництва в Україні / Д.В. Ляпін // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3(20). – С. 90-95.
- Ляпін Д.В. Регіональні особливості державного управління розвитком малого підприємництва / Д.В. Ляпін // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 1(14). – С. 34-40.
- Основні показники розвитку суб'єктів малого підприємництва за регіонами за 2010 рік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2011/sze/osmpr/osmpr2010_u.htm.
- Ткаченко Т.П. Вплив підприємництва на формування якісно нової соціальної структури суспільства / Т.П. Ткаченко // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1(6). – С. 96-101.
- Шмігельська З.К. Зарубіжний досвід управління інноваційною діяльністю малих і середніх підприємств та можливості його адаптації в ринковій економіці України / З.К. Шмігельська // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2(3). – С. 119-128.

РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано системні проблеми розвитку малого підприємництва на державному та місцевому (регіональному) рівні. Визначено стратегічні пріоритети державної підтримки розвитку малого підприємництва у регіонах України.

Ключові слова: мале підприємництво, регіональний розвиток, інноваційна діяльність, стратегічні пріоритети.

РЕЗЮМЕ

В статье были проанализированы системные проблемы развития малого предпринимательства на государственном и местном (региональном) уровне. Определены стратегические приоритеты государственной поддержки развития малого предпринимательства в регионах Украины.

Ключевые слова: малое предпринимательство, региональное развитие, инновационная деятельность, стратегические приоритеты.

SUMMARY

Systemic problems of small business development at the state and local (regional) levels have been analyzed in this article. Also, there have been defined strategic priorities of state support for development of small business in the regions of Ukraine.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Key words: small business, regional development, innovation activity, strategic priorities.

РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ В СТРАНАХ ЕВРОПЫ

Беганская И.Ю., доцент, кандидат наук госуд. управления, Донецкий государственный университет управления

Актуальность темы исследования. Активно происходящий во всем мире процесс интернационализации производства сопровождается интернационализацией рабочей силы. Трудовая миграция стала частью международных экономических отношений. Миграционные потоки устремляются из одних регионов и стран в другие. Наблюдающаяся в последние десятилетия интенсификация процессов миграции выражается как в количественных показателях, так и в качественных: изменяются формы и направления передвижения трудовых потоков.

Цель исследования состоит в изучении зарубежного опыта реализации государственных программ регулирования процессов трудовой миграции на примере стран Европейского Союза.

Степень изученности проблемы исследования. Необходимо отметить, что исследованиями в этой области занимаются отечественные и зарубежные ученые. Весомый вклад внесли такие ученые: В.Л. Иноземцев, Е.Велихов, Г.Витковская, В.Л. Макаров, Р.Гринберг, В.Бенинг, Д.Коулман, С.Рассел, Солт Д., П.Стокер и другие.

Основная часть. Регулирование миграционных процессов - особая, специфическая область социальной политики государства, реализуемая посредством комплекса административно-правовых, организационно-экономических, информационных и других методов. Государственное регулирование должно осуществляться с учетом складывающихся тенденций в отношении процессов как внутригосударственной, так и внешней миграции. В то время как большинство стран мира продвигаются по пути либерализации своей внешней торговли, практически все они применяют меры, ограничивающие международную миграцию.

Практически все государства мира регулируют процесс трудовой миграции населения, чтобы из общего потока потенциальных мигрантов получить для своей экономики нужных работников. С этой целью во всех промышленно развитых странах созданы государственные органы, которым поручено решение вопросов, связанных с перемещением иностранной рабочей силы через национальные границы.

Ежегодно на территорию государств Европейского Союза (в основном, Англии, Италии, Франции и Германии) только с разрешения властей прибывает около 2 млн. иностранцев, что превышает масштабы легальной миграции в США, составляющие 700 – 800 тыс. человек в год [2].

Миграционная политика стран Европейского Союза отличается системным подходом тщательной координацией различных ее направлений, должным учетом того, что миграционные процессы населения, как правило, взаимосвязаны с правами человека и правами свободного передвижения. Так, иммиграционный контроль и прием мигрантов согласовываются с обеспечением их обустройства, адаптации к условиям той или иной европейской страны, а также с принятием внешних мер по ограничению и предупреждению потоков нежелательных мигрантов.

Правовые акты, регулирующие миграционные процессы в ЕС, основываются на нормах международного права и предназначены гарантировать права и основные свободы человека. В частности, Конвенция о защите прав человека и основных свобод была заключена под эгидой Совета Европы.

Государства-члены ЕС одновременно с проведением политики стимулирования свободного передвижения своих граждан в пределах Союза ужесточают иммиграционную политику в отношении мигрантов – выходцев из третьих стран, то есть стран, не входящих в Европейский Союз [5]. *В частности, государства-члены ЕС обязались сотрудничать в решении следующих вопросов:*

- предоставления убежища;
- пересечения мигрантами внешних □ границ государств-членов и осуществление соответствующего контроля;
- условия въезда и передвижения граждан третьих стран на территории государств-членов.

условия проживания граждан третьих □ стран на территории государств-членов, включая воссоединение семей и получение работы по найму;

снижение несанкционированной □ иммиграции, проживание и трудоустройство граждан третьих стран на территории государств-членов.

Права человека на свободу передвижения, заключенные в данной Конвенции, признаются государствами – членами Европейского Союза и получают отражение в политике создания общего рынка, экономического и валютного союза. В большинстве соглашений акцент делается на регулирование вопросов, связанных с миграцией граждан государств – членов ЕС. Так, в Маастрихтском договоре о Европейском Союзе 1992 г. государства-участники подтвердили свою цель способствовать свободному передвижению лиц в пределах Союза.

Современная Европа ориентирована на формирование миграционной политики, содействующей легальной миграции, ограничивающей нелегальные перемещения лиц, упрощение правил въезда высококвалифицированных специалистов и ученых, интеграцию всех проживающих мигрантов на территориях государств-членов ЕС, а равно создание единого правового поля по регулированию вопросов миграции, интеграции и этнического многообразия.

Несколько последних лет в странах Европы миграционное законодательство и его общественно-политическое значение стали предметом публичных дебатов. В Великобритании предметом активного обсуждения стали вопросы приобретения гражданства и въезда в страну, особенно для супругов, гражданских партнеров в связи с возрастающей в стране борьбы против половой, этнической и иных форм дискриминации [6].

Франция озабочена необходимостью снижения т.н. «семейной миграции», противостоянием «культур и менталитетов» между этническими французами и «мигрантами» с французскими паспортами, которое выливается в криминальное насилие на улицах. Как следствие, в 2005-2006 годах Парламент Франции обсуждал возможность введения ДНК теста для новых мигрантов, желающих въехать в страну по линии воссоединения семьи.

Германия пытается формировать свою политику с учетом общеевропейских интересов, требований по соблюдению формального равенства, предоставления мигрантам и членам их семей определенных прав и свобод наравне с гражданами ЕС и содействия интеграции внутри немецкого общества. Тема нелегального проникновения в страну затронула все европейские страны – Италию, Испанию, Португалию и др.

Экономические мотивы миграции преобладают в структуре миграционных потоков. Не является исключением и ЕС, где основную часть иммигрантов составляют трудовые мигранты. По данным ООН 16,4 млн. иммигрантов в ЕС являются экономически активными и составляют 6,8% от численности рабочей силы в регионе.

Прирост числа трудовых иммигрантов в странах ЕС составляет 3–6% в год. В некоторых странах доля иностранцев в общей численности рабочей силы очень высока. Например, в Люксембурге она достигает 25%. Одним из главных критериев притягательности той или иной страны для мигрантов является уровень доходов и наличие рабочих мест. В последние годы лидером по приему мигрантов стала Испания. На нее приходится более 25% всех трудовых мигрантов в ЕС. За ней следует Германия, долгое время оставшаяся на первом месте в ЕС по количеству иммигрантов. Сейчас ее доля составляет только 18%. Далее следуют Великобритания (14%), Италия (8,2%) и